

Besedna umetnost

1. Umetniška besedila:

- Značilnosti: -večpomenskost
- estetskost (vplivajo na naše doživljanje, odzivanje, skušajo nas pritegniti. Poleg vsebine, pomembna tudi oblika)
- neodvisnost od časa in prostora
- izmišljenost (fiktivnost)
- umetniškost (vsakič drugače)
- nima praktičnega pomena (večinoma)

2. Neumetniška besedila:

- Namen: -praktični
- obveščevalni
- strokovni, znanstveni

- Besedila: -časopisni članki
- razprave
- poučni spisi/besedila

3. Politerarna ali polumetniška besedila:

- Namen: enak neumetniškemu besedilu
- Oblikovanost: enaka umetniškemu besedilu
- Besedila: esej, razmišljanja

KRITERIJ LOČEVANJA PO OBLIKI:

- vezana in nevezana beseda
- pri poeziji: -ločimo verze (ritmična enota)
- ritem (gibanje poudarjenih in nepoudarjenih zlogov), metrične sheme – odstopanja

KRITERIJ ZGRADBE:

- Zunanja zgradba: -poglavja
 - kitice (stihi, verzi)
 - dejanja
 - spevi (epi)

 - Notranja zgradba: -zgodba
 - čas
 - kraj
 - pripovedovalec
 - osebe
-

Literarne vrste: -epika
-lirika
-dramatika

LITERARNE ZVRSTI:

-dramatika: -komedija
-tragedija

-lirika: -sonet
-gazela
-glosa
-podoknice
-oda
-žalostinka
-hvalnica

-epika: -proza: -pripovedka
-povest
-pravljica
-novela
-basen
-črtica

-poezija: -pripovedna pesem
-ep
-balada
-romanca

Epika: pripoveduje o dogodkih, osebah, krajih
Lirika: izpoveduje čustva, občutke
Dramatika: prikazuje dejanja, odnose med ljudmi

SLOG:

a.) slogovno zaznamovane besede: -pomanjševalnice
-slabšalnice
-vulgarizmi
-slengizmi
-žargonizmi
-arhaizmi ali starinske besede

b.) retorične figure: BESEDNE FIGURE (tropi):

-okrasni pridevek
-primera ali komporacija
-metafore (prenesen pomen besede)
-poosebitev ali personifikacija
-metonimija ali preimenovanje
-sinestezijske ali soobčutje
-sinekdotična (berem Prešerna, Slovenec že mori Slovenca)

STAVČNE FIGURE:

- ponavljanje
- pretiravanje
- retorično vprašanje
- vzklik
- refren
- apostrofa ali nagovor
- mnogovezje
- brezvezje
- nasprotje
- stopnjevanje
- inverzija ali zamenjan besedni red

GLASOVNE FIGURE:

- rima
- asonanca (ujemanje samoglasnikov)
- aliteracija (ujemanje soglasnikov na začetku besede – pišem pismo prijatelju.....)

Trivialna književnost: lažje za branje

Klasična književnost: prvokategorična književnost

O bralcu literature je rečeno, da si bralec prebujajo domišljijo, čustva, čute, etiko. Bralec književnost vrednoti, kadar dokazuje, katere lastnosti je zaznal, katere pogrešal, oziroma katere so ga prepričale o umetniški vrednosti dela.

Vsebina besedne vsebine

- a.) Motivi so snovna podlaga za temo. To so lahko osebe, situacije, čustva, ...
- b.) Tema je abstraktna raven sporočanja motivov (o čem govori?)
- c.) Ideja je ubesedena tema v povedi (lirski subjekt je navdušen nad pojavnostjo trenutka, občuduje hitro minevanje trenutka)